

МЕХАНИЗАМ УНУТРАШЊЕ КОНТРОЛЕ ПОЛИЦИЈЕ И ПОСТУПАК ПОДНОШЕЊА ПРИТУЖБИ

Подношењем притужби полиција долази до изворних сазнања о томе како грађани, представници правних лица, представници других државних органа, представници међународних организација и невладиних организација виде квалитет обављања дужности и послова од стране полиције. Чак и у случају изношења неоснованог садржаја на поступање конкретних полицијских службеника, ми у полицији, а посебно у Сектору унутрашње контроле полиције, можемо увидети како грађани Србије вреднују и како доживљавају своју полицију.

Рад на проверавању навода из представки представља један од веома важних сегмената поступања Сектора унутрашње контроле полиције, али и осталих организационих јединица у Министарству унутрашњих послова.

Под појмом *представка* подразумевају се притужбе, молбе, предлози и други поднесци којима се подносиоци, односно притужиоци, обраћају полицији ради заштите и ефикасног остваривања друштвеног интереса, својих права, правних интереса и обавеза.

Право грађанина да подноси представке је уставна категорија, која је у новом Уставу Републике Србије названа *право на петицију*, и регулисана је чланом 56.

Такође је битно напоменути да је истим чланом регулисано да због упућивања петиције и предлога нико не може да трпи штетне последице.

О поступању са притужбама говори и Закон о државној управи који у члану 81. прописује да су органи државне управе дужни да свима омогуће прикладан начин за подношење притужби на свој рад и на неправилан однос запослених.

Поступање по притужбама у МУП-у, на потпуно нов начин у односу на пре, врши се на основу одредби Закона о полицији и Правилника о поступку решавања притужби.

Закон о полицији у члану 180. наводи да свако има право да Министарству поднесе притужбу против полицијског службеника ако сматра да су му незаконитом или неправилном радњом полицијског службеника повређена права или слободе, с тим што је рок ограничен на 30 дана од дана кад је до повреде дошло.

Сваку притужбу поднету против полицијског службеника мора прво да размотри, и све околности у вези са њом да провери, руководилац организационе јединице у којој је запослен полицијски службеник на кога се притужба односи, или полицијски службеник кога је он овластио. Уколико су ставови подносиоца притужбе и ставови руководиоца организационе јединице усклађени, може се одлучити да је поступак решавања притужбе тиме закључен. Ово ће се забележити у записнику о разматрању притужбе који потписује и подносилац притужбе. Овај поступак мора бити закључен у року од 15 дана од пријема притужбе.

У случају да се подносилац притужбе не одазове позиву на разговор или да се одазове, али не сагласи са ставовима руководиоца организационе јединице, као и у случајевима кад из притужбе произлази сумња о учињеном кривичном делу за које се гони по службеној дужности, руководиоца организационе јединице мора целокупне списе предмета да уступи комисији, која води даљи поступак решавања по притужби.

Закон о полицији предвиђа двостепеност поступка по притужби, па тако у Министарству притужбе решава комисија састављена од три члана, и то: од начелника Сектора унутрашње контроле полиције или другог овлашћеног службеног лица из Сектора унутрашње контроле кога овласти начелник Сектора, представника полиције овлашћеног од стране министра и представника јавности. Представника јавности који учествује у решавању притужби на подручју полицијске управе, на предлог органа локалне самоуправе, именује и разрешава министар. Представника јавности који учествује у решавању притужби на рад полицијских службеника у седишту, на предлог организација стручне јавности и невладиних организација, именује и разрешава министар. Представник јавности се именује на период од четири године с могућношћу поновног именовања.

Поступак решавања притужбе у Министарству закључује се достављањем одговора подносиоцу притужбе у року од 30 дана од дана закључења поступка код руководиоца организационе јединице полиције. Одговором подносиоцу притужбе поступак по притужби је закључен, а подносилац притужбе има на располагању сва правна и друга средства за заштиту својих права и слобода. Такође, ако подносилац представке (притужбе) није задовољан одлуком првостепене комисије, даљи рад предузима другостепена комисија у седишту министарства, која такође након спроведеног поступка обавештава подносиоца о резултатима провера.

Приликом решавања притужби и представки користи се и *Правилник о поступку решавања притужби* који ближе прописује поступак решавања притужби.

Анализом актуелних решења, може се закључити да је у поступку решавања притужби на поступање полиције у центру пажње грађанин који се пожалио/притужио да су му нека права угрожена од стране полиције, а јак акценат је стављен и на учешће представника јавности у раду другостепених комисија. Поступак је транспарентан, нема скривалица, истиче се пуна професионалност у поступању и темељност утврђивања свих чињеница у конкретном случају, али је такође битно напоменути да због инертности државних система какав је и МУП Србије наведени правилник још није почео да се примењује.

Овде је битно напоменути и то да се у случајевима када су у представкама (притужбама) изнета сазнања која указују на постојање основа сумње да је извршено неко од кривичних дела која се гоне по службеној дужности, представка прослеђује организационој јединици која се бави сузбијањем криминала тј. криминалистичкој полицији. У таквом случају укључују се и полицијски службеници Сектора унутрашње контроле полиције. Након извршених провера и утврђеног чињеничног стања, као и након консултација са надлежним тужиоцем, подноси се кривична пријава.

Сектор унутрашње контроле полиције је посебну пажњу обратио на све појавне облике корупције и случајеве када се у истима по било ком основу као учесници у корупцији појављују полицијски службеници.

У том смислу, када се дође до сазнања да полицијски службеник врши неко од кривичних дела која се гоне по службеној дужности, а посебно кривично дело Примања мита или Давања мита, без обзира на начин сазнања (представка, притужба, оперативни рад или на други начин), почиње се са применом чланова ЗКП који регулишу поступање полиције у предкривичном поступку.

Примену одредби ЗКП када се ради о поступању СУКП у случајевима када се као потенцијални извршилац кривичног дела јавља полицијски службеник, као и саму сложеност целог поступка, покушаћемо да објаснимо на примеру кривичног дела из области корупције, тј. кривичног дела Примања мита и Давања мита.

Наиме, у таквим случајевима прво се приступа свим потребним проверама како би се потврдили основи сумње да се заиста ради о наведеном кривичном делу и покушава се са идентификацијом свих лица која учествују у корупцији.

Након тако извршених провера обављају се консултације са надлежним разматрају могућности примене мера из члана 232 ЗКП. Уколико су испуњене законске претпоставке за примену наведених мера које су регулисане наведеним чланом ЗКП, полицијски службеници подносе предлог тужиоцу за примену мера, који на основу тога подноси захтев истражном судији који у ствари доноси наредбу за примену мера. Из свега овог се види да сама процедура није тако једноставна како се чини на први поглед, што је добро, имајући у виду могућности злоупотреба приликом примене наведених мера.

На основу наредбе за примену мера започиње се са експлоатацијом исте. Полицијски службеници су у таквим случајевима у сталном контакту са тужиоцем и све радње које предузимају из својих надлежности, предузимају уз сагласност тужиоца. Када се прикупи довољно доказа који заједно са осталим прикупљеним доказима (јер резултати са мера не могу бити једини доказ) указују да постоји основана сумња да је извршено кривично дело из области корупције, приступа се примени овлашћења која су регулисана ЗКП и законом о полицији, а која се односе на лишавање слободе тог лица и привођење истог уз кривичну пријаву надлежном истражном судији.

Мислимо да је овом приликом потребно напоменути и неке тешкоће које се не односе на само сузбијање случајева корупције или случајева извршења било ког кривичног дела које се гони по службеној дужности, већ на случајеве када се целокупни предкривични поступак пред свим државним органима заврши ефикасно и брзо, тј. на проблем непримене или лоше примене одредби других законских и подзаконских норми које такође санкционишу извршиоце корупције, попут норми Закона о раду и Закона о државним службеницима које се односе на могућност послодавца да радника привремено удаљи са посла или да раднику да отказ.

Наше друштво, јавност, као и радници у државним органима, који се, у складу са својим законским овлашћењима, боре против корупције, морају бити мотивисани да се сами директно укључе у борбу против корупције. Они не могу бити мотивисани када у свакодневном животу виде да лица за која постоји основана сумња да су извршила кривично дело које се гони по службеној дужности из области корупције, а након законите примене свих одредби које регулишу предкривични поступак (лишавање слободе, писање кривичне пријаве, привођење судији, одређивање притвора, итд.), до примене одредби о санкцијама из Кривичног закона Републике Србије (завршетак суђења, тј. правоснажна пресуда), остају на радним местима на којима су извршили корупцију.

Управо у тој чињеници треба тражити разлоге неповерења јавности у државне органе који се директно боре против корупције јер, шта ће рећи грађанин који је пријавио полицајца када тај полицајац после извесног временског периода, поново обавља редовно, без икаквих проблема, своје радне обавезе.

Подразумева се да се оваквом констатацијом не задире у прејудицирање кривице осумњиченог или у његова људска права, конкретно, права на рад, али је у нашем друштву симптоматично да одређене професије (лекари, професори, итд.) имају заштитничку мотивацију да оправдају поступке "колеге", да одређени руководиоци у државним органима показују лажну оданост појединцу који је извршио кривично дело из области корупције и да из тих разлога, поред осталих, гледајући са стране грађана, којима су основна права угрожена корупцијом, борба против корупције изгледа узалудна.

Дакле, ако говоримо о самим узроцима корупције, морамо истаћи да је један од узрока и непримена или лоша примена постојећих правних норми.

Наравно, треба истаћи да одредбе Кривичног закона Републике Србије делују тако да одвраћају од корупције, али то је само у једној мери. Уколико се одредбе других правних норми не примењују, они који врше корупцију имају мало разлога за страх, па самим тим и одредбе Кривичног закона остају неприменљиве.

Све наведено показује и делимичну немогућност даљег рада државних органа, јер грађани који су оштећени корупцијом одбијају сваку сарадњу са надлежним државним органима (полиција, тужилаштво и судство).

На крају можемо закључити да су нам, као професионалцима који се боримо за добробит грађана, дате законске могућности да поступамо по представкама, притужбама, и сазнањима грађана која се односе, како на повреду људских права, непрофесионално или непрописно поступање полицијских службеника, тако и на сазнања која се односе на учињено кривично дело. Потребно је само примењивати све законске могућности решавања проблема, на основу чега би грађани стекли веће поверење у рад државних органа, због чега би се сигурно одлучили на блискију сарадњу и помоћ приликом утврђивања неправилности или незаконитости. како полицијских службеника, тако и радника у свим државним органима.

Министарство унутрашњих послова

Сектор унутрашње контроле

Главни полицијски инспектор

Љубиша Ваљаревић